

TO BE OR NOT BE WELL?

WRZESIEŃ 2020



stop-klatka

Stowarzyszenie
Praktyków
Dramy

W POSZUKIWANIU WELLBEINGU NAUCZYCIELEK I NAUCZYCIELI

Stowarzyszenie Praktyków Dramy „STOP-KLATKA” od września 2019 r. realizuje projekt „To be or not be well? - Drama and theatre in education” dofinansowany ze środków Erasmus+.

W międzynarodowym konsorcjum organizacji z:

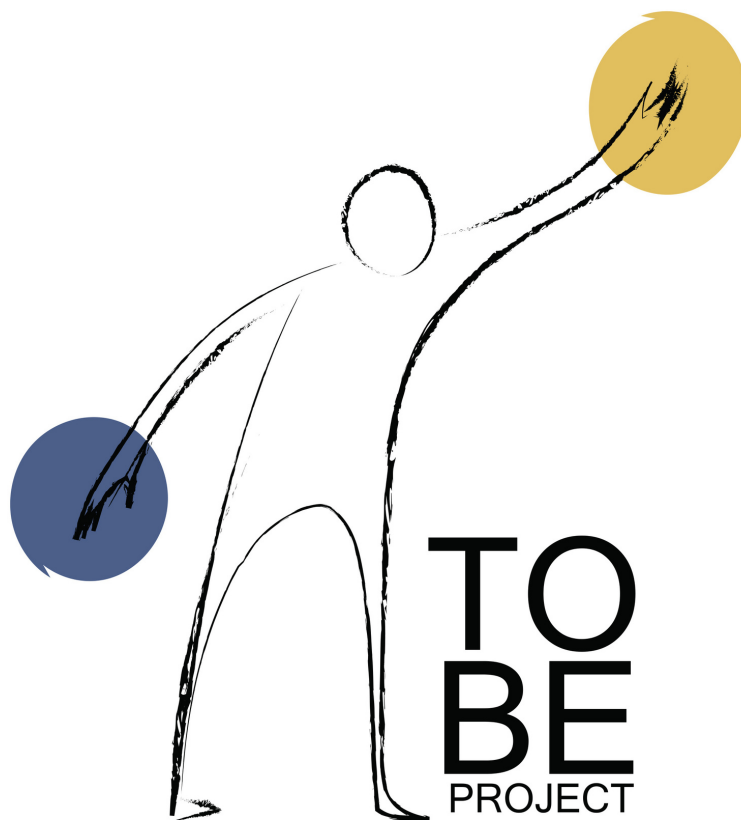
Węgier - [NYITOTT KOR](#) – (lider projektu),

Czech - [LUZANKY](#),

i Wielkiej Brytanii - [Big Brum Theatre in Education](#),

zgłębiamy temat wellbeing’u (z ang. dobrostanu) nauczycieli. Działaniami z wykorzystaniem Teatru Interaktywnego i metody dramy stosowanej chcemy przyczynić się do tworzenia dobrego (lub lepszego) klimatu w szkole.

Projekt realizujemy we współpracy z jedną ze szkół podstawowych w Warszawie.



O IDEI PROJEKTU.

W projekcie ToBe zaplanowane jest, aby dzięki działaniom prowadzonym metodą dramy zbudować wyższy poziom więzi uczniów i uczennic ze szkołą. Umocnienie jej ma przyczynić się do zmniejszenia zjawiska przedwczesnego opuszczania systemu szkolnego przez dzieci i młodzież.

Nam podczas realizacji projektu chodzi przede wszystkim o to, aby wszyscy chcieli do szkoły przychodzić i żeby czuli się w niej dobrze. Taki stan można osiągnąć poprzez zwiększenie przyjemnych uczuć związanych ze szkołą, w której nauczyciele i zespół pedagogów szkoły odgrywają kluczową rolę. Dlatego też głównymi odbiorcami i odbiorczyniami projektu jest kadra pedagogiczna.

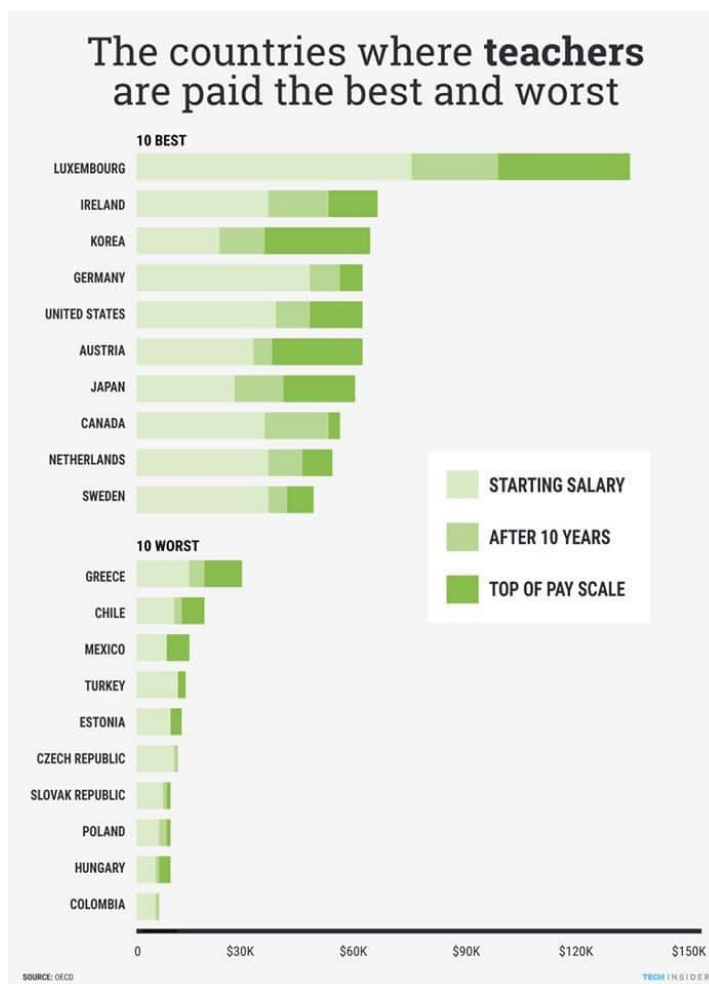
Głównymi celami projektu są:

- opracowanie modułów warsztatów, które zostaną wdrożone do programów nauczania, przez nauczycielki biorące udział w projekcie;
- zaangażowanie uczniów we własny proces uczenia się, z wykorzystaniem dramy i teatru interaktywnego;
- zapewnienie wskazówek i wsparcia nauczycielom w dostosowaniu się do wyzwań przestarzałego systemu edukacji, poprzez wzrost przyjemnych uczuć i wzrost więzi ze szkołą;
- poszerzenie, ulepszenie i unowocześnienie dramy i teatru w metodach edukacji nauczycieli i nauczycielek;
- wpływ na stosunek nauczycieli i szkół do znaczenia metod współpracy, kreatywnego myślenia i emocjonalnego zaangażowania w naukę, dostarczając im narzędzi JAK pobudzić ciekawość rozwoju osobistego uczniów.

SYTUACJA SPOŁECZNO-POLITYCZNA W POLSKICH SZKOŁACH.

W projekcie bierze udział organizacja brytyjska oraz 3 organizację z krajów post-komunistycznych. Ciężko jest porównać systemy edukacji i sytuację nauczycieli i nauczycielek w 4-ech różnych krajach. Jednak po prawie roku realizacji projektu widzimy, że osoby zajmujące się edukacją dzieci i młodzieży mierzą się z podobnymi problemami: osobistymi (np. osiągnięcie równowagi pomiędzy życiem osobistym i zawodowym), a w krajach post-komunistycznych, z podobnymi problemami społecznymi (np. niskie wynagrodzenia, niski szacunek ze strony rodziców i opinii publicznej).

Wg. raportu “Education at a Glance 2019” przygotowanego przez ekspertów Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) zrzeszającej 35 wysoko rozwinięte kraje świata (w tym Polskę) – polscy nauczyciele są w 10tce najstąbiej opłacanych w Europie (dotyczy to też nauczycieli z Węgier i Czech). Raport porównuje warunki kształcenia w kilkudziesięciu krajach świata, analizuje m.in. funkcjonowanie systemów edukacji, wydatki państw na oświatę, sposób wynagradzania nauczycieli i ich warunki pracy. Aby wiarygodnie porównać wysokość pensji nauczyciela w krajach na różnym stopniu rozwoju, eksperci przeliczyli wynagrodzenia w oświacie na dolary, uwzględniając siłę nabywczą pieniądza[1].



Dodatkową trudnością pracy w polskich szkołach są skutki reformy edukacji z 1 września 2017 r. – ustawę ją wprowadzającą uchwalono 14 grudnia 2016 r., czyli 10 miesięcy wcześniej. Głównym założeniem reformy było wydłużenie liceum do lat czterech, a tym samym wygaszenie gimnazjów – natomiast szkoły podstawowe zostały wydłużone z sześciu do ośmiu lat. W związku z tym zmieniła się podstawa programowa – i to nie tylko dla roczników rozpoczynających etap edukacyjny, ale również dla tych, które były kształcone wg. starej podstawy. Wszystkie zasady, na których opierał się polski system edukacji zostały zmienione w mniej niż rok.

Zmiany te stały się obiektem krytyki. Wskazywano, że materiał wprowadzany przez 3 lata gimnazjum - po reformie, nauczany jest przez 2 ostatnie lata szkoły podstawowej, co naraża uczniów na nadmierny wysiłek i stres. Innym zarzutem, wobec reformy było m.in. utajnienie nazwisk twórców podstawy programowej (Wojewódzki Sąd Administracyjny nakazał odtajnienie tych informacji – ze względu na to, że autorzy/rki podstawy działają w sferze publicznej a nie prywatnej, ale Minister edukacji pomimo wyroku sądu nie ujawniła nazwisk twórców podstawy programowej, bojąc się, że będą nękanii).

Dodatkowym skutkiem reformy były zwolnienia nauczycieli - wg danych podanych przez prezesa Związku Nauczycielstwa Polskiego[3], w wyniku pierwszej fali 6,6 tysiąca nauczycieli zostało zwolnionych, a ponad 18,5 tysiąca nauczycieli przeszło w stan spoczynku bądź musiało pracować w kilku szkołach. Raport NIKu[4] wskazuje, że w związku z wprowadzonymi od 1 września 2017 r. zmianami w systemie oświaty warunki nauczania w ponad jednej trzeciej szkół (34,4%) pogorszyły się, a w ponad połowie szkół (56,3%) nie nastąpiła poprawa w tym zakresie.

Sytuacja w systemie edukacji doprowadziła do ogólnopolskiego strajku nauczycieli w kwietniu 2019 r. – głównym postulatem były podwyżki dla nauczycieli, ale też była to forma protestu przeciwko przeprowadzonym zmianom w oświacie. Mimo obiecywanej przez Rząd - w ramach propozycji porozumienia pięcioprocentowej podwyżki dla wszystkich nauczycieli/ek od stycznia 2020 r. objęły one tylko tych nauczycieli, którzy w ramach wynagrodzenia zasadniczego zarabiali poniżej minimalnej krajowej.[5]

3 lata po przeprowadzonej reformie i wymuszonych przez nią zmianach w zatrudnieniu nauczycieli i nauczycielek w wielu szkołach brakuje osób do pracy. Wg. informacji na stronie warszawskiego kuratorium oświaty, na koniec sierpnia 2020 r. w woj. mazowieckim jest 858 wakatów na stanowisko nauczyciela/ki.[6]

Wszystkie te aspekty powodują, że praca w szkole staje się coraz trudniejsza. Mierzenie się ze skutkami reformy, niedofinansowanie systemu oświaty jak również zbyt mała liczba nauczycieli/ek utrudniają to co w tej pracy powinno być najważniejsze: edukację dzieci i młodzieży.

SPOJRZENIE NA WELLBING W SZKOLE.

W poszukiwaniu wellbeingu w szkole – skupialiśmy się na obszarach, co do których nauczyciele i nauczycielki mają wpływ. Chcemy, aby działania projektowe wprowadziły realne zmiany, które poprawią dobrostan w szkole.

Aby dowiedzieć się jaki klimat panuje w szkole, zostały przeprowadzone dwugodzinne focusy[7]: z zespołem psychologiczno-pedagogicznym (4 osoby), z małym samorządem - uczniami i uczennicami klas I-III (15 osób), z dużym samorządem - uczniami i uczennicami klas IV-VIII (19 osób) oraz nauczycielkami, które wyraziły chęć współpracy przy projekcie (8 osób). W sumie w focusach wzięło udział: 46 osób. Wypowiedzi przytoczone w dalszej części artykułu pochodzą z transkrypcji w.w. rozmów. Zaplanowane były również focusy z kadrą zarządzającą szkoły, oraz przedstawicielami/kami rady rodziców – ale ze względu na pandemię musiały zostać odwołane.

Mimo, iż focusy przeprowadzone były wśród przedstawicielek i przedstawicieli różnych grup funkcjonujących w szkole – wnioski z nich są do siebie bardzo zbliżone. Wśród wszystkich respondentów słowo „szkoła” budzi pozytywne skojarzenia takie jak: radość, miła atmosfera, relacje, przyszłość, ale z wyrazami „lekcja” i „przerwa” nie są już tak przyjemne. Z „przerwą” respondentom kojarzą się: jedzenie, toaleta, hałas, krzyki, rozmowy, bicie, bieganie, za mało czasu, zaś z „lekcją”: praca, nauka, wysiłek, nuda, testy, oceny, czekanie na koniec.

Głównymi obszarami, w których respondenci i respondentki chcieliby coś zmienić są:

- wpływ rodziców na relacje w szkole,
- przepracowanie/przemęczenie,
- współpraca z uczniami i uczennicami z orzeczeniami o dostosowaniu wymagań edukacyjnych,
- rozwój umiejętności miękkich dzieci i młodzieży.

BARDZO SZCZĘŚLIWY /
SZCZĘŚLIWA

SZCZĘŚLIWY/A

06 RODZICE W SZKOLE

Rodzicom wobec dzieci przysługuje władza rodzicielska – czyli kompleks wzajemnie ze sobą powiązanych praw i obowiązków rodziców w stosunku do dziecka, a także jego reprezentowanie przed organami państwowymi oraz innymi podmiotami, w tym również przed szkołą. Zdarza się jednak, że rodzice, działając w myśl dobra dziecka, wchodzą w spory kompetencyjne z nauczycielkami, oraz wtrącają się w unikalne relacje ich dziecka z innymi osobami w szkole.

“Często rodzice wtrącają się w nasze relacje z kolegami, którzy np. nie są dla nas mili czy coś takiego i to tylko pogarsza tą sytuację. Zwłaszcza, jak ja wcale nie chcę, żeby te osoby mnie lubiły, a oni myślą, że jak jesteśmy w tej samej klasie to musimy się przyjaźnić.”

“Bardzo pomagają mi rodzice, którzy się bez potrzeby nie wtrącają. Taki brak włączenia z butami w moje obowiązki to już jest bardzo dużo.”

“Ja jak widzę tych państwa w szkole (dop. rodziców dziecka) to mi normalnie pod gardło coś podchodzi. A jak czasem spotykam ich w autobusie, to się ukrywam, żeby mnie nie zobaczyli. Nawet teraz mi się zrobiło gorąco, jak o nich mówię.”

“Najwięcej stresu w mojej pracy wywołują rodzice - nawet nie trudne dzieci z orzeczeniami. Jak coś się wydarzy, to od razu myślę, jak zareagują na to rodzice, że z błahego problemu może się zrobić afera.”

PRZEPRACOWANIE

Problem nadmiaru obowiązków i przepracowania towarzyszy nauczycielom i uczniom. Obie te grupy zwracają uwagę na przeładowaną podstawę programową oraz kolizję obowiązków szkolnych z zajęciami pozalekcyjnymi. Mimo, iż grupy te upatrują przyczyny przemęczenia w różnych obszarach, trudno nie zauważyć, że przepracowanie i zmęczenie towarzyszą na co dzień obu grupom, co może utrudniać pogłębianie wiedzy i zainteresowań młodych ludzi. Nauczycielki jako największą uciążliwość wskazują biurokrację i papierologię. Uczniowie i uczennice z kolei zwracają uwagę na zbyt dużą liczbę kartkówek, testów i sprawdzianów, które towarzyszą im niemal codziennie.

“Żeby mogła być bardziej szczęśliwa w pracy to musiałoby być mniej papierologii, bo ja ten czas wolałabym spędzić z dziećmi, bo to jest coś co lubię i chcę robić, a połowę czasu w pracy potrzebuję na te papiery.”

“Nawet w weekend nie możemy odpocząć, bo cały czas są sprawdziany albo kartkówki.”

“Mi dziecko w II klasie (dop. szkoły podstawowej) mówi, że bym nie zadawała mu pracy domowej, bo on i tak tego nie robi bo ma dziś trening piłki nożnej i wróci do domu po 21.”

07 PRACA Z UCZNIEM/UCZENNICĄ ZE SPECJALNYMI POTRZEBAMI EDUKACYJNYMI.

Podczas focusów osoby mówiły o trudnościach we współpracy z dziećmi, które są agresywne – z powodu różnych zaburzeń. Agresja ta rodzi wiele frustracji, jak również jest nierozumiana.

“Dla mnie dużym problemem jest to, że są dzieci agresywne i my (nauczycielki) jesteśmy bite, ja byłam nie raz pobita i ja nic nie mogę zrobić, zdarzają się dzieciaki, które mają dużo siły, a wpadną w szal - bardzo często się to zdarza, coraz częściej, przeważnie jest to związane z różnymi zaburzeniami zachowania, dziecko ma orzeczenie i szkoła nic nie może z nim zrobić”

“Mnie stresują agresywne zachowania jednego chłopca - fruwa wszystko. Dzisiaj rzucił we mnie poduszką sensoryczną, bo mu się nie spodobało, że zapytałam kogoś innego”

“Ogromna frustracja przy pracy z uczniami, którzy mają orzeczenie związane z agresją, bo tak naprawdę nic nie możemy z tym zrobić, cała klasa patrzy, wszyscy się denerwują i to mnie martwi. Jest mi też bardzo szkoda pozostałych uczniów w klasie, że ja nie umiem zapanować na tyle zapanować nad tym dzieckiem z orzeczeniem, żeby inni nie musieli oglądać takich scen w szkole”

“Od dwóch lat mamy dziewczynę w klasie, która jest bardzo niemiła, często nas zaczepia i ma pretensje, na mnie ostatnio nakrzyczała, że mam jakiś zły długopis, zupełnie nie rozumiem o co jej chodziło. Ona powinna mieć nauczyciela wspomagającego, więc nauczyciele każą nam być dla niej mili i jej pomagać.”

“Mamy w klasie takiego chłopca z Ukrainy, który przyszedł do nas w IV klasie i on się bardzo dziwnie zachowuje i ja się go boję. On na przykład wczoraj wbijał sobie szpilkę w rękę dla zabawy.”

W szkole, z którą współpracujemy w większości klas są uczniowie lub uczennice z orzeczeniem o dostosowywaniu wymagań edukacyjnych. Dzieci takie oprócz problemów w nauce mierzą się też z różnymi trudnościami w swoim funkcjonowaniu społecznym. Po focusach z uczniami i uczennicami widać, że w wielu przypadkach zachowania, które nie są powszechnie uznawane za „normalne” są niezrozumiałe i trudne do zaakceptowania. Szkoła ta nie jest placówką integracyjną i niestety dostępne rozwiązania systemowe nie rozwiązują wszystkich problemów, z którymi osoby będące w szkole mierzą się na co dzień.

08 ROZWÓJ KOMPETENCJI MIĘKKICH

We wszystkich rozmowach i przy wszystkich tematach przewija się problem zbyt niskiego rozwoju umiejętności miękkich uczniów i uczennic. Respondenci wskazywali w szczególności zbyt niskie kompetencje w obszarze:

- współpracy,
- empatii,
- rozpoznawania i radzenia sobie z emocjami,
- i rozwiązywania konfliktów.

Jest to problem powszechny w polskim systemie edukacji, ponieważ podstawa programowa w niewielkim stopniu, a w przypadku większość przedmiotów - nawet wcale, nie przewiduje nauki i rozwoju tych umiejętności.

NIEPRZEWIDZIANE TRUDNOŚCI.

Realizację projektu w marcu 2020 r. zatrzymała pandemia Covid – 19. 12 marca 2020 r. musiałyśmy zawiesić pracę w szkołach. Dzień wcześniej odbyło się spotkanie z nauczycielkami, na 23 i 24 marca zaplanowane były kolejne. W Polsce, ze względu na wprowadzenia zdalnego nauczania, niemożliwa była współpraca z nauczycielkami. Z dnia na dzień życie nauczycieli i nauczycielek zostało wywrócone do góry nogami, a zakres obowiązków całkowicie zmieniony. Nagle, musieli oni łączyć się z uczniami zdalnie, a zamiast tradycyjnych lekcji prowadzić zajęcia on-line oraz wysyłać i sprawdzać dużo więcej kart zadań niż zwykle. Wdrożenie się do nowego systemu pracy i nabycie nowych umiejętności zajmowało im tyle czasu, że niemożliwe było dokładanie im dodatkowych zobowiązań projektowych. Pierwsze zdalne spotkania po wybuchu pandemii odbyło się 15 lipca – czyli już po zakończeniu roku szkolnego. Podczas spotkania dowiedziałyśmy się trochę więcej o rzeczywistości pracy nauczycielek ze szkoły będącej partnerem projektu, a także wybraliśmy obszar, którego dotyczyć będą moduły warsztatów.

W czasie pandemii odbyło się kilka spotkań on-line między partnerami organizacji, podczas których dążyliśmy do zaplanowania działań projektowych pomimo obostrzeń. We wszystkich krajach odbywały się spotkania i warsztaty on-line z nauczycielami i nauczycielkami, ale nie udało się zrealizować zajęć stacjonarnych. Koronawirus sparaliżował pracę szkół we wszystkich krajach partnerskich co przyczyniło się do trudności w realizacji i opóźnień względem przyjętego harmonogramu projektu.

Po konsultacjach z zespołem psychologiczno-pedagogicznym ze szkoły współpracującej z nami w projekcie (w lipcu 2020 r.) zostały wybrane tematy modułów warsztatów dramowych. Obecnie trwają prace nad konkretnymi scenariuszami – w które zaangażowana jest jedna z psychologów szkolnych. Od 1 września szkoły wracają do stacjonarnej pracy. Mamy nadzieję, że będzie to równoznaczne z możliwością prowadzenia warsztatów dramowych w szkole, a jeśli nie, będziemy szukać dróg, które umożliwią nam dalszą pracę projektową.

PRZYPISY

- [1] Realna wartość pieniądza - określa, ile dóbr i usług można nabyć za jednostkę pieniądza, zmienia się pod wpływem zmiany cen w gospodarce. Jeżeli w gospodarce nie zmieniają się dochody ludności i występuje wzrost cen (inflacja), to siła nabywcza pieniądza zmniejsza się.
- [2] Kraje, w których nauczyciele wynagradzani są najlepiej i najgorzej <https://cutt.ly/9d5m3VD>
- [3] <https://znp.edu.pl/dane-wg-sio-66-tys-nauczycieli-utracilo-zatrudnienie/>
https://pl.wikipedia.org/wiki/Reforma_systemu_o%C5%9Bwiaty_z_2017_roku
- [4] <https://www.nik.gov.pl/plik/id,20607,vp,23235.pdf>
- [5] <https://cutt.ly/afwATLL>
- [6] <https://mbopn.kuratorium.waw.pl/#/>
- [7] pol. zogniskowany wywiad grupowy - metoda badawcza zbierająca dane jakościowe, polegająca na prowadzeniu przez moderatora dyskusji z grupą osób dot. jakiegoś tematu

